

Η χρήση

του μήλου γίνεται σε αρκετές περιπτώσεις: ζωγραφικοί πίνακες παρουσιάζουν μία μηλιά και ένα φίδι να προσφέρει ένα μήλο στην Εύα, ενώ δίπλα της παρακολουθεί ο Αδάμ. Διαφημίσεις παρουσιάζουν ένα μήλο, ολόκληρο ή δαγκωμένο, για να υποδηλώσουν τον πειρασμό και την υποταγή σε αυτόν. Αναφορές γι' αυτό γίνονται στον προφορικό και τον γραπτό λόγο. Όλα αυτά στηριγμένα στην εντύπωση ότι στη σχετική βιβλική διήγηση οι πρωτόπλαστοι δάγκωσαν ένα μήλο και γι' αυτό εκδιώχθησαν από τον παράδεισο.

Και όμως. Πρόκειται για εντύπωση εσφαλμένη, για άγνοια των πραγμάτων. Άγνοια που οφείλεται στην ανεπάρκεια αποκρυπτογράφησης συμβόλων, στην απουσία ιστορικοκοινωνικής εξηγητικής και άλλων αναγκαίων κριτηρίων για την ορθή ερμηνευτική προσέγγιση κάποιου κειμένου.

Επί της ουσίας: κατά την ορθόδοξη θεολογία, κάθε άνθρωπος ερχόμενος στη ζωή έχει ενώπιόν του δύο υπαρξιακές επιλογές. Η πρώτη είναι να βιώσει τη ζωή ως αρμονική κοινωνία με τον Θεό, και, κατ' επέκταση, με τον εαυτό του, τον συνάνθρωπό του και τη φύση. Θεογνωσία και αυτογνωσία, κοινωνικότητα και φυσική θεωρία, είναι τα γνωρίσματα της όντως ζωής. Η δεύτερη υπαρξιακή επιλογή είναι η άρνηση της κοινωνίας ελευθερίας και αγάπης με τον Θεό, οπότε ο

άνθρωπος εκπίπτει στη φιλοδοξία, τη φιληδονία, τη φιλοχρηματία. Φόβος ενώπιον του Θεού και έσωθεν συγκρούσεις, αντιπαλότητα με τον συνάνθρωπο και δυσλειτουργία με τη φύση, είναι τα γνωρίσματα της αλλοτριωμένης ζωής.

Το ανωτέρω μήνυμά της η θεολογία παρουσιάζει με λόγο φιλοσοφικό και λόγο εκλαϊκευμένο, με αλληγορίες και παραβολές, με εικόνες και ποίηση. Στην περίπτωση της συμβολικής του παρουσίασης είναι αυτονόητη η διάκριση ανάμεσα στο υπαρξιακό περιεχόμενο και το σύμβολο, το σημαίνον και το σημαινόμενο. Αν η διάκριση αυτή δεν επιτευχθεί, αυτό που εναπομένει είναι μία απλοϊκή ιστορία. Τότε ισχύει το λεχθέν, «εγώ του έδειχνα το φεγγάρι και αυτός κοίταζε το δάκτυλό μου».

Στα πρώτα κεφάλαια της Γένεσης, του πρώτου βιβλίου της Παλαιάς Διαθήκης, η θεολογία παρουσιάζει τις δύο υπαρξιακές επιλογές του ανθρώπου με τρόπο συμβολικό και εκλαϊκευμένο -δηλαδή με λέξεις και εικόνες, παραστάσεις και εκφράσεις, που εύκολα μπορούν να κατανοηθούν και να εμνηρευθούν από τον λεγόμενο «μέσο» άνθρωπο. Έτσι, για τη μετάδοση των μηνυμάτων της, η Γένεση επιλέγει μια εικόνα πολύ ελκυστική στους ανθρώπους στους οποίους απευθύνεται. Στην άνυδρη και ξηρά Παλαιστίνη της εποχής εκείνης, ο συμβολισμός της υπαρξιακής πληρότητας με την εικόνα ενός όμορφου κήπου, ήταν πολύ πετυχημένος. Έτσι, σύμφωνα με τον συμβολισμό, στο μέσο του παραδείσου υπάρχουν δύο δέντρα: «το δέντρο της ζωής» και «το δέντρο της γνώσης του καλού και του κακού». Ο άνθρωπος καλείται να τρέφεται μόνο από το πρώτο: να έχει δηλαδή ως βιώματα ζωής την ελευθερία και την αγάπη, τη δικαιοσύνη και την αδελφοσύνη, την ομόνοια και την ειρήνη. Απεναντίας πρέπει να αποφεύγει τροφή του από το δεύτερο δέντρο: είναι αρκετό να έχει θεωρητική γνώση του τι είναι καλό και τι είναι κακό. Δεν χρειάζεται και δεν πρέπει να προχωρήσει στην εμπειρική βίωση του κακού, δηλαδή τη βία και το μίσος, την εκμετάλλευση και την εχθρότητα, την αλληλομαχία και την αλληλοεξόντωση. Με άλλα λόγια, ο συμβολισμός λέει ότι ο άνθρωπος οφείλει να γνωρίζει θεωρητικά τη διάκριση καλού και κακού αλλά πρακτικά οφείλει να τελεί μόνο το αγαθό: τότε η ύπαρξη καταξιώνεται και η ζωή αληθεύει.

Πώς προέκυψε, λοιπόν, η εσφαλμένη εντύπωση για το μήλο; Όταν η Αγία Γραφή μεταφράστηκε στα λατινικά, η λέξη κακό, της φράσης «δέντρο της γνώσης του καλού και του κακού», μεταφράστηκε ορθά ως *malum* (= κακό). Η ίδια όμως λέξη (*malum*) σημαίνει και μήλο. Έτσι κάποιοι ανεπαρκείς γνώστες της λατινικής αντί να ερμηνεύουν και να κατανοούν το *malum* ως κακό το εξέλαβαν ως μήλο.

Παρόμοια παρερμηνεία οδήγησε και στον άλλο λαϊκό μύθο του κρίνου, που δήθεν ο Αρχάγγελος Γαβριήλ έδωσε στην Παναγία κατά τον Ευαγγελισμό. Σε θέματα θεολογίας είναι πολλοί που δεν γνωρίζουν πόσα πολλά δεν γνωρίζουν.

Σταύρος Σ. Φωτίου, Καθηγητής στο Τμήμα Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Πηγή: churchofcyprus.org.cy